

Examen VMBO-KB

2022

tijdvak 1
donderdag 19 mei
13.30 - 15.30 uur

economie CSE KB

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 38 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Economie groeit door shoppers

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 in de bijlage.

Amira besteedt haar geld het liefst aan kleding, maar volgens haar moeder moet zij minder shoppen en meer gaan sparen. Amira antwoordt dat zij met haar uitgaven juist een klein beetje bijdraagt aan de economische groei van Nederland.

- 1p 1 Wanneer is er sprake van economische groei in Nederland?
- A als de inflatie in Nederland groeit
 - B als de koopkracht van Nederlanders groeit
 - C als het nationaal inkomen van Nederland groeit

Volgens Amira blijkt uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) dat shoppen goed is voor de economie van een land. Volgens het CBS is in Nederland, in vergelijking met buurlanden, de economische groei het grootst geweest.

Gebruik informatiebron 1.

- 1p 2 Bereken hoeveel procent de economische groei van Nederland hoger is dan van het land met de laagste economische groei. Schrijf je berekening op.
- 1p 3 De economische groei in Nederland wordt veroorzaakt door verschillende factoren.
Welke factor zorgt voor economische groei?
- A de bestedingen van de consumenten dalen
 - B de bestedingen van de consumenten stijgen
 - C het aanbod van arbeid daalt
 - D het aanbod van arbeid stijgt

- 2p 4 Amira's moeder werkt in een kledingzaak. Ze ziet de verkopen stijgen door de economische groei. Ze betwijfelt of zij er zelf in inkomen ook echt op vooruitgaat.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Hoe meer shoppers, des te hoger de verkopen in de winkels. Daardoor ontstaat er meer ...(1)... (aanbod van / vraag naar) arbeid. Dat kan betekenen dat de lonen van winkelpersoneel gaan ...(2)... (dalen / stijgen).
- 1p 5 Als de economische groei aanhoudt, zullen er vergeleken met de jaren daarvoor, in verhouding meer vaste arbeidscontracten dan tijdelijke arbeidscontracten worden aangeboden.
→ Verklaar dat er, in tijden van aanhoudende economische groei, in verhouding vaker vaste arbeidscontracten worden aangeboden dan tijdelijke arbeidscontracten.
- 2p 6 Volgens Amira is er nog meer aan de hand. Zij voorspelt dat de verborgen werkloosheid daalt in tijden van economische groei, terwijl de geregistreerde werkloosheid stijgt.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Door economische groei ontstaat ...(1)... (meer / minder) vraag naar arbeid.
Werkzoekenden die zich eerst ...(2)... (niet / wel) hadden geregistreerd, gaan zich nu ...(3)... (niet / wel) laten registreren. Daardoor stijgt de geregistreerde werkloosheid.

Een nieuwe gitaar

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 2 en 3 in de bijlage.

Yair (22 jaar) is klaar met zijn mbo-muziekopleiding artiest. Hij is singer-songwriter-gitarist en droomt van een solocarrière in de muziek. Op het moment heeft hij een baantje bij supermarkt HIT en verdient daarmee het minimumloon.

- Yair werkt van maandag tot en met vrijdag van 8.00 tot 14.00 uur in de supermarkt, met elke dag een uur pauze.
- Elke zaterdag werkt hij ook van 8.00 tot 12.30 uur, met een half uur pauze.
- In de pauzes wordt Yair niet doorbetaald.

Gebruik informatiebron 2.

- 2p 7 Een volledige baan bij supermarkt HIT is 40 uur per week.
→ Bereken het bruto loon van Yair per week. Schrijf je berekening op.

Yair wil ook proberen geld te verdienen met optredens. Daarvoor heeft hij wel een nieuwe gitaar nodig.

- 1p 8 Hij checkt met de app van de bank zijn betaalrekening: een creditsaldo van € 450.
Hij mag maximaal € 500 rood staan.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers het juiste woord of getal in. Kies uit de woorden of getallen die tussen haakjes staan.

Een creditsaldo van € 450 betekent dat Yair een ...(1)... (tegoed / tekort) heeft van € 450. Hij kan nog maximaal ...(2)... (€ 50 / € 450 / € 950) opnemen van zijn betaalrekening.

Op de site van webshop Baks.com vindt Yair de perfecte gitaar.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p 9 Baks.com gebruikt op de site een aantal p's van de marketingmix. Op welke manier gebruikt Baks.com de 'p van plaats'?
- A Baks.com plaatst de nieuwe prijs van de gitaar onderaan de website.
 - B Baks.com verkoopt de gitaar online via zijn webshop.
 - C Baks.com zet het merk van de gitaar bovenaan de website.

Op Yair's bankrekening staat te weinig om de gitaar direct te kunnen kopen. Hij vraagt zich af: zal ik gaan sparen of ga ik lenen.

- 1p 10 Bedenk een argument voor Yair om de gitaar met geleend geld te kopen.
- 2p 11 Yair kan kiezen uit een aantal kredieten: persoonlijke lening, doorlopende lening, huurkoop en koop op afbetaling.
- Geef aan of onderstaande uitspraken juist of onjuist zijn.
- Doe het zo: Neem de letters (a, b, c) over op je antwoordblad en schrijf daar achter: juist of onjuist.*
- a Bij een persoonlijke lening is het leenbedrag vrij te besteden.
 - b Bij een doorlopende lening hoef je niet af te lossen.
 - c Bij koop op afbetaling hoef je geen rente te betalen.

Gebruik informatiebron 3.

- 2p 12 Yair koopt de gitaar en betaalt deze met een lening op basis van huurkoop bij Baks.com.
- Bereken de kredietkosten. Schrijf je berekening op.
- 1p 13 Het gaat niet goed met de carrière van Yair en er zijn minder uren beschikbaar in de supermarkt. Yair kan de termijnen van de huurkoop niet meer betalen. Baks.com wil de gitaar terug, want volgens hen is Yair niet de eigenaar van de gitaar.
- Heeft Baks.com gelijk?
- A Ja, bij huurkoop wordt Yair nooit eigenaar van de gitaar.
 - B Ja, bij huurkoop wordt Yair pas eigenaar als hij alle termijnen heeft betaald.
 - C Nee, bij huurkoop wordt Yair direct eigenaar van de gitaar en betaalt hij later.
 - D Nee, bij huurkoop wordt Yair direct eigenaar van de gitaar, omdat hij een aanbetaling heeft gedaan.

Handel met de VS

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 4 in de bijlage.

Het nationaal inkomen van Nederland is in 2018 gegroeid. De import en export zijn belangrijk voor de Nederlandse economie. In 2018 wordt het meest geïmporteerd uit Duitsland. De Verenigde Staten (VS) komen op de vierde plaats.

- 1p 14 Het Nederlandse gezin Bosch is op vakantie in de VS. Is er sprake van import of export door Nederland?
- A Er is sprake van export, omdat er goederen en diensten worden gekocht in de VS.
 - B Er is sprake van export, omdat er goederen en diensten worden gekocht in Nederland.
 - C Er is sprake van import, omdat er goederen en diensten worden gekocht in de VS.
 - D Er is sprake van import, omdat er goederen en diensten worden gekocht in Nederland.

Als exportbestemming staat de VS op een vijfde plaats. Van de totale Nederlandse export gaat 4,8% naar de VS.

Gebruik informatiebron 4.

- 1p 15 Bereken de totale exportwaarde van Nederland in 2018. Schrijf je berekening op.

De verandering van de export naar de VS in 2018 ten opzichte van 2017 heeft gevolgen voor de werkgelegenheid in Nederland.

Gebruik informatiebron 4.

- 1p 16 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
- Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.*
- De exportwaarde in 2018 ten opzichte van 2017 is ...(1)... (gedaald / gestegen). Als de exportprijzen gelijk blijven en de productie stijgt, kan de werkgelegenheid ...(2)... (dalen / stijgen).

De verandering van de import en export in 2018 ten opzichte van 2017, heeft ook gevolgen voor de betalingsbalans van Nederland met de VS.

Gebruik informatiebron 4.

- 1p 17 Welk gevolg heeft deze verandering van de import en export voor de betalingsbalans van Nederland met de VS?
- A Het overschot in 2018 op de betalingsbalans is groter dan in 2017.
 - B Het overschot in 2018 op de betalingsbalans is kleiner dan in 2017.
 - C Het tekort in 2018 op de betalingsbalans is groter dan in 2017.
 - D Het tekort in 2018 op de betalingsbalans is kleiner dan in 2017.

- 1p 18 Veranderingen op de betalingsbalans van EMU-landen hebben gevolgen voor de wisselkoers van de euro.

→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Als EMU-landen meer importeren uit de VS stijgt ...(1)... (de vraag naar / het aanbod van) dollars, waardoor de koers van de euro, ten opzichte van de dollar, daalt. De import van EMU-landen vanuit de VS wordt dan ...(2)... (duurder / goedkoper).

De Nederlandse familie Bosch is op vakantie in New York (VS) en pinnen dollars van hun Nederlandse bankrekening.

- 2p 19 Bij terugkomst in Nederland controleert de familie Bosch hun bankafschrift en ze zien dat de uitgaven in New York van hun rekening zijn afgeschreven. Zij hebben in de VS voor \$ 800 een laptop gekocht.
- Leg uit of een daling van de koers van de euro in dollars in het voordeel of in het nadeel is van de familie Bosch bij de aankoop van deze laptop.

Oei we groeien

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 in de bijlage.

Ultra-net biedt tv-series en films aan en is de afgelopen jaren enorm gegroeid.

Ultra-net heeft twee doelstellingen:

- een hoger marktaandeel
- een hogere nettowinst

1p 20 Tot welke economische sector behoort Ultra-net?

- A primaire sector
- B secundaire sector
- C tertiaire sector
- D quataire sector

Gebruik informatiebron 5.

1p 21 Klanten kunnen bij Ultra-net een jaarabonnement afsluiten om onbeperkt tv-series en films te kijken. Dit abonnement kost € 125 per jaar (exclusief btw).

→ Bereken de afzet van Ultra-net in 2018. Schrijf je berekening op.

1p 22 Berry Voitto is financieel directeur van Ultra-net. Berry: “Ons eerste doel is het vergroten van ons marktaandeel.”

Het marktaandeel van Ultra-net wordt zeker groter als

- A Ultra-net het aanbod van tv-series en films aantrekkelijker maakt.
- B Ultra-net minder nieuwe tv-series en films aankoopt.
- C Ultra-net minder abonnementen gaat verkopen.
- D Ultra-net klanten van de concurrentie overneemt.

Behalve vergroting van het marktaandeel wil Ultra-net graag meer nettowinst behalen. Berry is benieuwd naar de inkoopwaarde in 2018.

Gebruik informatiebron 5.

1p 23 Bereken de inkoopwaarde voor Ultra-net over 2018. Schrijf je berekening op.

- 2p **24** Berry merkt op: “De loonkosten vormen onze grootste kostenpost. Door de loonkosten te verlagen kunnen we ook ons marktaandeel vergroten.”
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2), (3) en (4) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Berry: “Door lagere loonkosten worden de bedrijfskosten ...(1)... (hoger / lager). De nettowinst zal dan ...(2)... (afnemen / toenemen). Tegelijkertijd kunnen dalende loonkosten zorgen voor een ...(3)... (hogere / lagere) kostprijs. De verkoopprijs van een abonnement kan dan ...(4)... (dalen / stijgen), waardoor de afzet toeneemt en ons marktaandeel groter kan worden.”

Uiteindelijk komt Berry met een ander plan: “Om de nettowinst van Ultra-net te verhogen, kan Ultra-net zich verplaatsen naar India waar de loonkosten lager liggen dan in Nederland.”

- 1p **25** De directeur van Ultra-net vindt het plan van Berry geen goed plan. Volgens de directeur heeft Nederland, ondanks de lage lonen in India, een goede concurrentiepositie ten opzichte van India.
→ Geef een reden waarom Nederland, ondanks de hogere loonkosten in Nederland, een goede concurrentiepositie heeft ten opzichte van India.

De buddy-app

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 6 in de bijlage.

In Nederland kampen veel huishoudens met hoge schulden.

Die hoge schulden beginnen vaak met betalingsachterstanden. Een groeiend aantal Nederlandse huishoudens heeft flinke betalingsachterstanden, bijvoorbeeld bij de woningcorporatie, het energiebedrijf of de zorgverzekering.

- 1p **26** Leg uit dat betalingsachterstanden kunnen leiden tot nog hogere schulden.
- 1p **27** Nederland telt 7,9 miljoen huishoudens in 2019. Daarvan hebben er 2,3 miljoen te maken met structurele betalingsachterstanden.
→ Bereken het procentuele aantal huishoudens met structurele betalingsachterstanden in Nederland. Schrijf je berekening op.
- 1p **28** Nu is er een app ontwikkeld om mensen te helpen met het opstellen en beheren van hun budget. Gebruikers van de buddy-app zetten de app op hun smartphone om beter te kunnen begroten.
Welk overzicht maak je bij een begroting?
- A Een overzicht van de prioriteiten bij het vervullen van de behoeften.
 - B Een overzicht van de te verwachten inkomsten en uitgaven.
 - C Een overzicht van de verschillen tussen de verwachte en de werkelijke inkomsten en uitgaven.
 - D Een overzicht van de werkelijke inkomsten en uitgaven.

- 1p 29 Kim voert in de app haar gegevens in. De buddy-app berekent dan het bedrag dat je per maand, of zelfs per dag, kunt besteden. Kim heeft op 2 november nog € 376 te besteden na betaling van de maandelijkse vaste lasten. Zij koopt op dezelfde dag AirPods ter waarde van € 159 en taco's voor € 12.
- Bereken welk bedrag Kim nog per week kan besteden voor de resterende vier weken van de maand. Schrijf je berekening op.

Kim heeft haar budget nu helemaal op orde dankzij de buddy-app. Maar nu kan ze niet de nieuwe laptop kopen die ze eigenlijk nodig heeft. Bij een onlinewinkel kan ze de laptop kopen en in een jaar afbetalen voor € 30 per maand.

Blijf de baas over
je **financiën**

Gebruik informatiebron 6.

- 2p 30 Bereken de kredietkosten als percentage van het geleende bedrag als Kim de laptop koopt op afbetaling. Schrijf je berekening op.
- 2p 31 Noem twee redenen om Kim te adviseren te sparen voor een grote aankoop.

Gratis geld

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 7 in de bijlage.

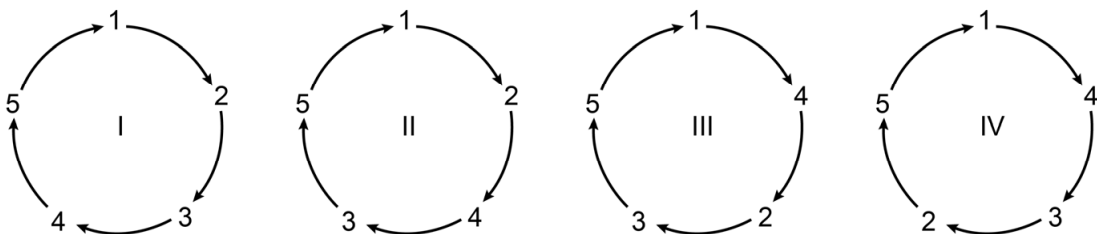
De overheid van Oeganda bedacht, samen met de Wereldbank, een nieuwe vorm van ontwikkelingshulp. De Oegandese overheid gaf elke jongere \$ 400. Zij hoefden dit bedrag niet terug te betalen.

Enige voorwaarde was dat ze een groep van minimaal twintig jongeren vormden en gezamenlijk een aanvraag indienden. De regering en de Wereldbank verwachtten dat deze arme jongeren met dit gratis geld werkgelegenheid zouden scheppen.

“Dit klinkt voor velen als een krankzinnige strategie voor ontwikkelingshulp. Toch was het resultaat zeer positief”, schreef de Amerikaanse onderzoeker Chris Blattman in zijn blog.

- 1p 32 Veel inwoners van ontwikkelingslanden, als Oeganda, zitten in een vicieuze cirkel, doordat ze een zeer laag inkomen hebben. Hieronder staan 4 vicieuze cirkels.

- 1 zeer laag inkomen van inwoners
- 2 weinig productie door bedrijven
- 3 weinig vraag naar producten
- 4 weinig bestedingsmogelijkheden door inwoners
- 5 weinig werkgelegenheid

Welke cirkel geeft de situatie in Oeganda juist weer?

- A cirkel I
- B cirkel II
- C cirkel III
- D cirkel IV

Gebruik informatiebron 7.

- 1p 33 De economische situatie van de allerarmsten in Oeganda is zeer slecht.
→ Bereken het percentage van de bevolking in Oeganda dat onder de armoedegrens van \$ 1,25 per dag leeft. Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 7.

- 2p 34 De rijkste 10% van de bevolking heeft een gemiddeld inkomen van \$ 5.040. Het idee van de gratis \$ 400 aan arme Oegandezen kan leiden tot een minder scheve inkomensverdeling in Oeganda.
→ Bereken het gemiddelde inkomen van de armste 10% van de bevolking in Oeganda. Schrijf je berekening op.

“De \$ 400 werden meestal niet uitgegeven aan onnodige zaken”, aldus Blattman. “Verrassend genoeg startten de meeste jongeren met een nieuw bedrijfje.”

- 1p 35 De allerarmste jongeren die de \$ 400 ontvingen met hun bedrijfje, hoefden dit bedrag niet terug te betalen, zoals bij een microkrediet.
→ Verklaar dat opgestarte bedrijven, door de gratis \$ 400, eerder succesvol zijn dan bedrijven die starten met een microkrediet.
- 1p 36 Uit Blattmans onderzoek blijkt verder dat veel jongeren, die de bijdrage kregen van \$ 400, vooral bedrijfjes startten in de dienstensector en niet in de landbouwsector.
→ Geef een verklaring voor de keus om te gaan werken in de dienstensector en niet in de landbouwsector.

- 2p 37 Een belangrijke voorwaarde voor de ontvangst van de \$ 400, was dat de aanvraag moest worden gedaan door een samenwerkende groep van minstens twintig jongeren. Een grotere groep heeft voordelen en nadelen.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Door de samenwerking komt een ...(1)... (groter / kleiner) bedrag beschikbaar dat geïnvesteerd kan worden. Door de noodzaak van samenwerking ontstaat een ...(2)... (grotere / kleinere) sociale controle op de juiste besteding van het kapitaal. Een nadeel van samenwerking is dat ...(3)... (de winst / het dividend / het loon) onder een grote groep wordt verdeeld.

- 1p 38 Er waren ook tegenstanders van het gratis verstrekken van geld aan de allerarmste jongeren.
→ Bedenk een argument voor de tegenstanders van het gratis verstrekken van \$ 400 als vorm van ontwikkelingshulp.